

עלון שבועי מבית "בני אמונים" וכל מאמינים

285

פרשת קרח

תשע"ט

פניני אמן ותפילה בפרשה

מאוצרות אמונים

מתוך דברי קרח הכיר משה בגדלותו

"וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיִּפֹּל עַל פָּנָיו" (טז ד)

רבי אלימלך מליזנסק היה מפרש פסוק זה בדרך צחות: אמרו חכמים (תענית ד ב): "אין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו, אלא אם כן נענה כיהושע בן נון", ולפיכך משה, שהיה עניו מכל אדם, נמנע עד עתה מליפול על פניו. אולם כאשר: "וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה" שקרח ועדתו מתקנאים בו על היותו נשיא וגדול בישראל, מיד "וַיִּפֹּל עַל פָּנָיו", שאם כה גדול הוא בעיניהם - בוודאי תיענה תפילתו.

נעום אלימלך

גם תפילת הרשעים נשמעת

"אֵל תִּפְן אֶל מִנְחָתָם" (טז טו)

"אל תפן אל קרבן שיקריבו לפניך ואל תפלה שיתפללו לך, כי כל הקרבנות גם התפלה 'קראו' מנחה" בכתוב (רמב"ן).

יש להבין: הייתכן כי חשש משה פן תתקבל תפילתם של קרח ועדתו?

פירש רבי אברהם מנחם רפפורט:

אכן, אף תפילת רשעים מתקבלת, וכפי שלמדו חכמים (כריתות ו ב) מכך שבסממני הקטורת נמנתה אף החלבנה שריחה רע, ש"כל תענית שאין בה מופשעי ישראל - אינה תענית".

תפילת מנחה מכפרת על הרשעים

"אֵל תִּפְן אֶל מִנְחָתָם" (טז טו)

מפני מה הזכיר משה דווקא את 'מנחתם' ולא 'קרבנם'?

פירש רבנו יהונתן אייבשיץ:

בשונה מקרבן בהמה שאינו מכפר אלא על מי שראוי לכך, קרבן המנחה מכפר אף על הרשעים; ויש לומר כי לא רק קרבן מנחה, אלא אף התפילה הקרויה על שמה - 'מנחה', היא לבדה יכולה להתקבל אף כשהיא נאמרת מפי רשע. שהרי אמרו חכמים (שבת פט ב) שלעתיד לבוא, כשיאמר הקדוש ברוך הוא לשלושת האבות שבניהם חטאו, יאמרו אברהם ויעקב: "ימחו על קדושת שמך", ואילו יצחק יעתיר בעדם. לפיכך רק תפילת המנחה שנתקנה על ידו (ברכות כו ב) מכפרת גם על החוטאים. וכבר אמרו חכמים (ברכות ו ב): "לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה, שהרי אליהו [שהתפלל על רשעי דור] לא נענה אלא בתפלת המנחה".

תפארת יהונתן

תפילתם המיוחדת של משה ושמואל

"לֹא חָמָר אָחָד מֵהֶם נִשְׁאַתִּי" (טז טו)

בעת שהתפלל ירמיהו על הבצורת שהייתה בימיו,

לא קיבל ה' את תפילתו, ואמר כי אף: "אם יַעֲמֹד מֹשֶׁה וַיִּשְׁמָאֵל לְפָנַי אֵין נִפְשִׁי אֶל הָעַם הַזֶּה" (ירמיהו טו א). ויש להבין, במה התייחדה תפילתם של משה ושמואל?

פירש רבי דוד טעבלי מפוזנא בשם 'חכם אחד':

מדברי חכמים (קה"ג טו) משמע שרק מי שנמנע מליהנות ממתנת בשר ודם זוהר לגילוי של השם המפורש, שכל המזכירו בתפילתו אין תפילתו חוזרת ריקם. משה ושמואל התייחדו בכך שלא נהנו מזולתם: משה אמר "לֹא חָמָר אָחָד מֵהֶם נִשְׁאַתִּי", ואילו שמואל אמר (שמואל א' יב א): "אֵת שׁוֹר מִי לְקַחְתִּי וְחֶמְדִּי מִי לְקַחְתִּי". נמצא שרק הם זכו להזכיר שם המפורש בתפילתם, ולפיכך תפילתם לא שבה ריקם.

מסורת הברית [לר"ד טעבלי מפוזנא - המבורג תע"ה] וישלח

רמזי אמן בהפטר

רזי אמונים

'כי לא יטוש' בזכות אמן

"כִּי לֹא יִטֹּשׁ ה' אֶת עַמּוֹ בְּעִבּוֹר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל כִּי הוֹאִיל ה' לַעֲשׂוֹת אֲתָתָם לֹא לָעַם" (שמואל א' יב כב)

על הפסוק (שופטים ב): "בְּפִרְעַת פְּרַעוֹת בִּיִּשְׂרָאֵל בְּהַתְנַבֵּב עִם בְּרָכּוֹ ה'", דרשו חכמים (תנ"א רבה א): "מה נתנבא דבורה לישראל? אלא כך אמרה להם: 'במי נפרע להם הקדוש ברוך הוא לישראל מאומות העולם? בבני אדם שמשיכמים ומעריבים לבית הכנסת ולבית המדרש ועונים אמן ומברכים את הקדוש ברוך הוא באמן...'".

לכך רמז הכתוב שלפינו: בזכות מה "לא יטוש" ה' את עמו? "בְּעִבּוֹר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל", דהיינו עניית 'אמן' שהיא בגימטריה של שם הוי"ה ואדנות יחדיו. ונפלא הדבר, כי אף ראשי התיבות של סיום הפסוק: "לַעֲשׂוֹת אֲתָתָם לֹא לָעַם" הם בגימטריה 'אמן'.

גבול בנימין שמואל א' יב כב

קטורת על פי נביא

"קָחוּ אִישׁ מִחֶתָּתוֹ וּנְתַתֶּם עֲלֵיהֶם קֹטֶרֶת וְהִקְרַבְתֶּם לִפְנֵי ה'" (טז ז)

'קטורת' היא הקרבן היחיד שלעולם אינו בא בגדבה, בין בציבור ובין ביחיד (מנחות ז א), אלא אם כן בא הציווי על כך מפי נביא, כפי שהתרחש כאן.

על פי זה פירש הגר"ח קנייבסקי שליט"א, את הסיבה שאנו מקדימים לומר לפני אמירת פרשת הקטורת בסדר הקרבנות בשחרית: "אתה הוא ה' אלקינו שהקטירו

אבותינו לפניך את קטרת הסמים... כאשר צוית אותם על ידי משה נביאך ככתוב בתורתך"; מדוע הוזכר כאן "משה נביאך" ולא "משה עבדך" כבשאר מקומות? כדי להדגיש כי בשונה משאר הקרבנות, את הקטורת מקריבים רק על פי דין מפורש בתורה או על פי נביא.

שמעיה תפילת" עמ' נה

'הבדלו' ועמדו בתפילה

"הַבְּדִלּוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאֶכְלָה אֹתָם כְּרָעִי; וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם..." (טז כא-כב)

תמה האור החיים הקדוש: הייתכן כי אם לא היו משה ואהרן בדלים מתוך העדה הייתה פוגעת בהם מידת הדין?

ותירץ: במסכת ברכות (לב א) אמרו חכמים שבדברי הקדוש ברוך הוא למשה לאחר חטא העגל (דברים ט ד): "הֲרַף מִפְּנֵי וְאֶשְׁמִידֶם", רמז לו שבידו לבטל את הפורענות, ולכן מיד עמד משה והתחזק בתפילה. אף כאן יש לומר שלא אמר להם הקדוש ברוך הוא "הַבְּדִלּוֹ" אלא כדי שייבנו כי בידם להתפלל על ביטול הגזירה, ואכן, מיד: "וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם".

אור החיים: 'שער בת רבים'

'על הניסים' שכבר היו אנו מבקשים

"וְאֵם בְּרִיאָה יִבְרָא ה' וּפְצָתָהּ הֶאֱדָמָה אֶת פִּיהָ וּבָלְעָה אֹתָם וְאֵת כָּל אֲשֶׁר לָהֶם" (טז ל)

מפני מה כפלה התורה: "וְאֵם בְּרִיאָה יִבְרָא ה'", ולא כתבה בפשיטות: "ואם יברא ה'?"

פירש רבי נתנאל הכהן פריד רבה של אויוור:

פסק הרמ"א (או"ח קפז ד), כי מי ששכח לומר על הניסים בחנוכה ובפורים יאמר ב'הרחמן': "הרחמן הוא יעשה לנו ניסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה" וימשיך: "בימי...". ותמהו האחרונים: כיצד אנו מבקשים שיעשו לנו ניסים, והלא אמרו חכמים (ברכות ס א) שאין מתפללים על הנס. וביארו שלאחר שכבר נעשה פעם אחת נס, נפתח השער לדורות הבאים לשוב ולעוררו, ולכך מותר להתפלל שיתעורר מחדש. וכפי שאנו מדייקים בנוסח התפילה: "הוא יעשה לנו ניסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו".

אף כאן יש לתמוה כיצד ביקש משה מה' שיברא בריאה מיוחדת שתבלע את קרח, הלא אין מבקשים על מעשה ניסים? ועל פי האמור יש לומר כי זאת הסיבה שהדגיש: "וְאֵם בְּרִיאָה" שכבר הייתה קודם "יִבְרָא ה'", שכן נס פתיחת הארץ כבר נעשה שתי פעמים קודם: א. כשבלעה את דמו של הבל, ככתוב (בראשית ד יא): "מִן הָאֲדָמָה אֲשֶׁר פָּצְתָה אֶת פִּיהָ" (סנהדרין לו ב). ב. כשבלעה את המצרים שטבעו בים סוף, ככתוב (שמות טו יב): "זָטַתְתִּי מִיָּנֶה תַבְלַעְמוֹ אֶרֶץ" (איכ"ר א לז).

פני מבין

"זה שאמרנו ששכר ברכה עשרה זהובים (חולין פזא), דווקא כשהוא אומר אותה בקול רם שהוא מזכה את הרבים שעוזין אמן. והרי זה כבודו של השי"ת לברכו בפני קהל עם, כפי שנאמר (משלי יד כח): 'ברב עם הדרת מלך'. ומכאן ילמד אדם לומר הברכות בפני הקהל בקול רם, הן בברכות הנהגין והן בברכות השחר, כדי שהקהל יענו אמן..."

י'לקוט מעם לועז' משפטים עמ' תשלא

הבן לה' פדונו

בחיכלו של מלך (א)

סוד הצלחת חיי היהודי

זכות גדולה נפלה בחלקנו, כאשר נבחרנו מתוך מיליארדי גויי ארץ להיות מבחר המין האנושי. נמנים אנו על בני אברהם יצחק ויעקב, הזוכים להידבק בקודשא בריך הוא ושכינתה ולעמוד לפניו יתברך בכל יום ויום להשיח בפניו את דאגותינו ולבקש מאיתו על צרכינו בשלוש תפילות.

דברים שיש בהם כדי להלהיב הלבבות לרוממות עבודת התפילה כתב הרה"ק רבי דוד שלמה מטולטשין, תלמידו המובהק של רבי ברוך ממז'בוז', בראש ספרו 'התעוררות התפילה':

"סידור היסודות ועמוד העבודה היא התפילה אשר אנו וחוקנו בצדק אבותינו זכרונם לברכה, וסדרו לנו אנשי כנסת הגדולה על הסדר. ומי יפאר ומי ישער ומי יספר אפס קצה ממעלתה, כי הם דברים העומדים ברומם של עולם, סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, וכל הוראות בני חיי ומזוני האדם תלוי בהמה... ודע שכל היום כולו הוא תלוי בעת התפילה. ואם גדלה הידיבות והתקשרות להשם יתברך בעת התפילה, הנה הגם אחר כלות התפילה, כי אי אפשר לאדם כל היום רק להתפלל... כי ישראל אצלו רשימת אהבה להבורא, וכל אשר יעשה יצליח, ולא יפרד ויתנתק מדבקות הבורא ומיראתו."

'ואני קרבת אליקים לי טוב'

התפילה היא הדרך הסלולה לנו מאבותינו שבאמצעותה נוכל להתקרב לה', וכמפורש בלשון הכתוב (דברים יז): "כִּי מִי גֹי גָדוֹל אֲשֶׁר לוֹ אֱלֹהִים קְרִיבִים אֵלָיו פֶּה אֵלָתָיו כָּל קְרִיאָתוֹ אֵלָיו."

במדרש (דברים יז) הובא על פסוק זה: "אמר רבי יהודה בר סימון: מכאן ועד לרקיע מהלך ת"ק שנה - הרי 'רחוק' ו'קרוב' מנין? שאדם עומד ומתפלל ומהרהר בתוך לבו, וקרוב הקדוש ברוך הוא לשמוע את תפלתו... אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא: 'רבונו של עולם... כשישראל קוראין אצלך - מיד שמע תפלתו שנאמר (תהילים ד א): 'בְּקִרְאָי יִגְנִי אֱלֹהִי דָּן'". אמר לו הקדוש ברוך הוא: 'מה אמרת? 'בקראי ענני'; חייך, עד שלא תקראני אני אענה אתכם, שנאמר (ישעיה סה כד): 'שְׁמַע יְקִרְאוּ וְאֶנִּי אֶעֱנֶה, שִׁאֵין לִי אוֹמֶה אַחֶרֶת אֲלֵא אֲתָם...' (דברים כ ב).

עוד אמרו בגמרא (בבא סד א): "הקדוש ברוך הוא מתאוה לתפילתן של צדיקים", וביאר הרמח"ל (דרכי ה' ח"ד פ"ה), שכיוון שדרך הטוב להיטיב, חפץ הקדוש ברוך הוא להיטיב לביריותו, על כן הוא מתאוה

לתפילתו, כי על ידי התעוררותו לקבלת טובו באמצעות התפילה, יורד השפע ממנו אלנו.

חובה שהיא עונג

לרוב אהבתו אלינו קבע לנו ה' יתברך מועדים קבועים, שלוש פעמים בכל יום, שבהן הוא ממתין לשמוע את תפילותינו, וכדברי המדרש: "צפה משה שבית המקדש עתיד ליחרב, וביכורים עתידין לפסק, עמד והתקין להם לישראל שיהיו מתפללין שלש פעמים בכל יום, שחביבה תפלה לפני הקדוש ברוך הוא ממאה מעשים טובים" (מדרש תנחומא כי תבא א).

ואמנם, התפילה נקבעה לנו כחובה (כדברי הרמב"ם בריש הלכות תפילה), אולם המפנים את הידיעה האמורה בוודאי לא ייגש לתפילה כפריקת משאוי וכמילוי חובה בעלמא, אלא זכוכות שניתנה בידיו מיד הבורא יתברך, החפץ להתקרב אליו, לשמוע את קולו ולמלא את מבוקשו. וכלשון מרן 'החזון איש' באגירתו (ח"א אגרת ב א): "התפילה היא מטה עוז ביד כל אדם, וכל שישם האדם מבטחו בו יתברך, כן יעלה וכן יצליח".

וכבר אמרו חכמינו (ברכות ו ב ע"פ רש"י סו) בעניין התפילה: "אלו דברים שעומדים ברומם של עולם ובני אדם מזלזלין בהן". וכן אמרו (ברכות לב א) כי התפילה היא אחד מארבעת הדברים הצריכים חיזוק.

בדרך צחות היה אומר ה'תורת חיים' מוסקוב: "הַעֲשֵׂה וְהַכְבֹּד מְלֻכָּה" (דה"א כט יב) - העשירות והכבוד הכי גדולים שיכולים להיות לאדם, הם מעצם הזכות שלו לעמוד לפני ה' בתפילה (שרפי קודש עמי תרמו).

דברים מפורשים בעניין זה כתב בעל 'ספר העקר' (מאמר ד פ"ב):

"אף על פי שהתפלה מצוה ממצות התורה... ועל כן אני אומר שמצות התפלה עם היותה אחת ממצות התורה וראוי שיקובל עליה שכר כולל כעל כל אחת מהן, הנה מצד עצמה יש לה יתרון גדול על כל אחת מהן. וזה שכל מצוה מצד עצמה נתן שכר מיוחד, כמו שתמצא בשלוח הקן למען ייטב לך והארכת ימים, ובצדקה למען יברכך ה' אלהיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידיך, ומצות התפלה הסגולה המיוחדת אשר לה מצד עצמה הוא ענין כולל שהיא תועיל לכל הדברים, שהרי נמצא אותה שתועיל לרפאות החולים... ותועיל להציל ממות... ותועיל לפקוד עקרות... ותועיל לרעב... ותועיל למלחמה... ואם כן התפלה היא כמו הצרי הכולל שהוא מועיל לכל... ותועיל גם כן אפילו לרשעים גמורים."

כי מלאכיו יצוה לך

הסיפור שלפנינו נשמע מפי אחד מרבני ישיבה מפורסמת לבעלי תשובה, בסניף דרום אפריקה, אשר שמע אותו בפרטיו המדויקים מפי בעל המעשה עצמו, שעזמו נפגש במסגרת פעילותו הענפה להשיב לב בנים על אבותם.

אורם הקלוש של פנסי הרחוב המעטים, הצליח אך בקושי לגרש את החשיכה ששררה באותו לילה נטול ירח, אי שם בפאתי העיר קייפטאון שבדרום אפריקה. משה, יהודי יקר שעשה באותם ימים את צעדיו הראשונים בעולם התשובה, עמד מתוסכל ומפוחד לצד רכבו והמתין לנס.

הוא ניסה לשחזר כיצד נקלע למקום כה חשוך ומפחיד בשעת ערב מאוחרת זאת; לאזור זה של קייפטאון הגיע לצורך סידור עניין רשמי כלשהי, ניסה לקצר את דרכו חוזר דרך אזור התעשייה השומם, וכן, דווקא שם בחר מנוע הרכב שלו לשבוק חיים.

כחלק מפוליסת הביטוח שברשותו היה מנוי לחברה שסיפקה שירותי גרייה. הוא התקשר והללו הבטיחו לבוא בקרוב, אלא שככל שנקפו הדקות הבין כי מומלץ לו שלא יסמוך על מהימנותה של חברה זו, וכי עליו למהר לעזוב את המקום כמה שיותר מוקדם, כדי שלא ייפול לידיהם של פראים צמאי

דם ששרצו באזור זה בלילות וכבר הספיקו להוכיח מאות פעמים את אכזריותם, במספר רב של מעשי שוד שגבו קרבתות חפים מפשע.

רבע שעת הליכה הפרידה בין המקום שבו הוא עמד לבין הכביש הראשי, שבו קיווה לעלות לאוטובוס שיובילו למקום מגוריו. הדרך הייתה מפחידה, אולם האפשרות השנייה הייתה מפחידה עוד יותר. נעל אפוא האיש את רכבו והחל צועד במהירות בכביש השומם, משם פנה ימינה לסמטה חשוכה, צרה וארוכה, שבסופה היה עליו לעבור דרך גן ציבורי גדול, ומשם לצעוד כבדת דרך בכביש מואר עד למחוז חפצו.

הוא צעד במהירות בסמטה החשוכה, שולח מבטים מפוחדים לימין ולשמאל. כמעט והגיע לגן הציבורי ולפתע קפא על עומדו; מהעבר השני של הסמטה הגיעה דמות נפילים, אדם גבוה ורחב גרם אשר צעדיו המתנוודים הוכיחו על שכרותו.

הסמטה הייתה חשוכה וריקה באותה שעה, ובדמיונו של משה כבר החלו לחלוף מחשבות ביעותים על הגורל הצפוי לו. בריחה לאחור לא באה בחשבון; הגוי הבא מולו היה מפרש זאת מיד כגילוי פחד, ובן רגע היה משיגו. בלתי בריחה ובלב רועד הוא החליט להמשיך בדרכו תוך פחד גורא.

הוא צעד חרישית, כשפיו ממלמל את מעט פרקי התהילים שכבר הספיק להכיר; "מואין יבא עזרי... אל יתן למוט רגלך אל ינום שמרך... ה' צלך על ידי ימיך... ה' ישמר צאתך ובוואך מעתה ועד עולם."

הגוי המאיים קרב עוד יותר, אך טרם הבחין בו, ומשה השפיל את עיניו ומלמל את פרק צ"א מתהילים, שיר של פגעים: "כי הוא יצילך מפח יקוש... לא תירא מפחד לילה... אלך לא יגש..."; בדיקו באותו רגע הבחין בו אותו גוי, נעץ בו עיניים בוערות תאבות רצח והחל חוצה את הכביש לכיוונו.

הסיפור שלפנינו נשמע מפי אחד מרבני ישיבה מפורסמת לבעלי תשובה, בסניף דרום אפריקה, אשר שמע אותו בפרטיו המדויקים מפי בעל המעשה עצמו, שעזמו נפגש במסגרת פעילותו הענפה להשיב לב בנים על אבותם.

אורם הקלוש של פנסי הרחוב המעטים, הצליח אך בקושי לגרש את החשיכה ששררה באותו לילה נטול ירח, אי שם בפאתי העיר קייפטאון שבדרום אפריקה. משה, יהודי יקר שעשה באותם ימים את צעדיו הראשונים בעולם התשובה, עמד מתוסכל ומפוחד לצד רכבו והמתין לנס.

הוא ניסה לשחזר כיצד נקלע למקום כה חשוך ומפחיד בשעת ערב מאוחרת זאת; לאזור זה של קייפטאון הגיע לצורך סידור עניין רשמי כלשהי, ניסה לקצר את דרכו חוזר דרך אזור התעשייה השומם, וכן, דווקא שם בחר מנוע הרכב שלו לשבוק חיים.

נפלאותיו לבני אדם' ח"ד עמ' 35